

II. ELŐZŐ ÉPÍTÉSZETI GYŰJTÉSEK, FELMÉRÉSEK

Kászon területén régebben is történtek népi építészeti gyűjtőmunkák. Három jelentős felmérésről van tudomásunk, amelynek anyaga hozzáférhető. Az elsőt ifjabb dr. Kós Károly, az 1952-es esztendőben végezte el. Az alábbi idézet szerint, az első ilyen típusú gyűjtőmunka lehetett Kászonban, amelynek eredményeit a következő könyvekben közlik:

Dr. Kós Károly – SZ.J. – N.J.: *Kászoni székely népművészet*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1972

Dr. Kós Károly: *Erdély népi építésze, szerkesztette: Balassa M. Iván*, Kelenföld Kiadó, Budapest, 1989

„Ha népművészetünk tanulmányozója előtt az a feladat áll, hogy egy olyan néprajzi tájat kell választania, ahol a magyar népművészetünk sajátos vonásai sokoldalúan és átfogó módon jelentkeznek, úgy feltétlenül a magyar nyeloterület valamely szélső, hegyvidéki tája felé veszi útját. [...]

Sajátos helyzete folytán a székelység a magyar népi műveltségnek számos, másutt már elmosódott elemét őrizte meg, illetve fejlesztette tovább a helyi viszonyok szerint. A Székelyföld nagyobb tájai – Marosszék, Udvarhelyszék, Háromszék és Csík – közül is különösen az utóbbi, és belőle is a havasok egy kis öblébe zárt Kászoni-medence az, ahová a különböző korok művelődést kiegyenlítő hatásai leginkább megsűrűve jutottak el. [...]

A Székelyföld peremén való elhelyezkedése és könnyű áttekinthetősége Kászon kétszeresen is alkalmassá tették arra, hogy kutatómunkánk színtere legyen. Erről győződött meg a kutatócsoport kiszállását megelőző tíznapos személyes tájékozódó gyűjtésünk is, a közös munka befejeztével pedig a feldolgozott anyag, az itt bemutatásra kerülő eredmény.

Az 1952. évi kászoni népművészeti kutatás az erdélyi magyar néprajzkutatás történetében az első hasonló jellegű közösen végzett munka volt. [...]

Ugyanakkor pedig a Székelyföld egyik leghagyományőrzőbb kis néprajzi tájegysége, Kászon népi építkezésével még egyetlen kutató sem foglalkozott. A fenti hiányok pótlására való igyekezet vezetett akkor, amikor a székelység népi építkezésének többoldalú vizsgálatára vállalkoztunk Kászonban. Kászon választásával nem csupán a székely építkezéskutatás fehér foltjának eltüntetése volt a célunk; az egész Székelyföld előzetes bejárása, majd pár napos helyi tájékozódó gyűjtésünk, végül pedig jelen tanulmányunk alapját képező kutatómunkánk során s hagyományőrző és könnyen áttekinthető Kászonban olyan falucsoportot ismertünk meg, amelynek építkezését tanulmányozva a székely népi építkezés egészének megismerését és megértését segítő megfigyeléseket is tehettünk.”

(dr. KÓS KÁROLY, Erdély népi építésze, 186-222 old., megjelent ,1952-ben gyűjtve)

Továbbá, az 1980-es évek közepén, a sepsiszentgyörgyi Tervező Intézet munkatársai végeztek felméréseket, többek között Kászonban is. Ezeket Zakariás Attila építész utólag még kiegészítette és feldolgozta (kiadvány és kiállítás formájában), az anyag nála megtalálható.

1995-ben az Ybl Miklós Műszaki Főiskola Népi Építészeti Diákköre (NTDK) végzett Kászonban felmérési munkálatokat, dr. Szabó László vezetésével, 18 diák részvételével. Ekkor összesen 22 portát-épületet mértek fel, ebből kettőt Kászonjakabfalván (173. és 24. sz.). A felmérés anyaga a község könyvtárában és pár helybéli személynél megtalálható. Az anyag részben megjelent a több évtizedes munkát átölelő bemutató kötetben:

Dr. Szabó László: *Népi építészeti gyökerek 1979-2001*, Építésügyi tájékoztató központ, Budapest, 2003